

50 let provozu největší úpravný vody v ČR – Želivka

TISKOVÁ ZPRÁVA

10. června 2022 jsme si připomněli 50. výročí zahájení provozu úpravný vody Želivka, která odebírá vodu z vodárenské nádrže Švihov a dodávkami pitné vody pokrývá téměř tři čtvrtiny spotřeby pitné vody v Praze a dále zásobuje část Středočeského kraje a Kraje Vysočina. Úpravna vody spolu s vodárenskou nádrží Švihov a 52 km dlouhým štolovým přivaděčem je klíčové vodohospodářské dílo, zajišťující kvalitní pitnou vodu pro více než 1,3 mil. obyvatel České republiky.

Cesta k realizaci takto rozsáhlého projektu, bez kterého si život v hlavním městě, a nejen tam, dovedeme jen těžko představit, nebyla krátká ani jednoduchá. Odborníci se začali o lokalitu na Vysočině zajímat již v první polovině 40. let 20. století. Tehdejší Zemský úřad místo vytipoval jako jedno z nejvhodnějších, protože nabízelo slibný souběh dobré jakosti povrchové vody a přijatelné vzdálenosti od Prahy. Řeka Želivka byla, na rozdíl od většiny ostatních, považována za zdravý vodní tok, který nebyl tehdy výrazněji zatížen průmyslovou ani zemědělskou výrobou.

Po druhé světové válce byla dána přednost nejprve dostavbě úpravný vody v Praze Podolí na Vltavě. Přes všechna intenzifikační opatření jak v Podolí, tak v Káraném na Jizeře, se v 50. a 60. letech jevílo, že bez třetího zdroje nebude možné zajistit v Praze dostatečné množství kvalitní pitné vody. Rychle stoupal počet pražských obyvatel, ale také individuální spotřeba vody. Definitivní rozhodnutí padlo roku 1963 a po přípravných pracích se v roce 1965 začalo stavět.

Povrchová voda odebraná z vodárenské nádrže Švihov na Želivce, projde úpravnou vody, která je v blízkosti, a 52 km dlouhým tlakovým gravitačním přivaděčem je upravená voda dopravena do vodojemu v Jesenici u Prahy.

Oficiálně byl provoz zahájen dne 25. května 1972. Problém s dostatkem pitné vody pro Prahu tím byl na dlouhou dobu vyřešen. V současné době, po poklesu spotřeby vody v souvislosti s hospodářskými změnami po roce 1990, je i díky Želivce systém pražského vodárenství natolik robustní, že bude schopen i v dlouhodobém výhledu odolávat environmentálním a sociálním proměnám.

„Úpravna vody Želivka spolu s vodárenskou nádrží Švihov na Želivce zásobuje pitnou vodou kromě obyvatel Prahy také řadu měst a obcí Středočeského kraje i Kraje Vysočina. Na základě vyhodnocování monitoringu jakosti povrchové vody ve vlastní nádrži i na jejich přítocích podporuje Úpravna vody Želivka spolu s Povodím Vltavy mnohé aktivity v povodí, zejména pak v rámci intenzifikace, provozu, či modernizace čistíren odpadních vod. Již třetím rokem spolupracujeme na bázi dobrovolnosti s 18 významnými zemědělskými subjekty v povodí na snížení či úplném zákazu používání některých přípravků na ochranu rostlin. Tuto spolupráci podporuje Ministerstvo zemědělství, které těmto subjektům proplácí újmu na výnosech za tato omezení. Z vodárenské nádrže Švihov lze výhledově zásobovat přibližně až 2,8 mil. obyvatel. S ohledem na současné klimatické scénáře je však třeba si uvědomit, že není bezedná...Proto se připravuje i realizuje mnoho opatření v povodí i na vlastní úpravně vody tak, aby byl tento významný vodní zdroj trvale udržitelný, nejen pro nás, ale i pro budoucí generace,“ říká Petr Kubala, generální ředitel státního podniku Povodí Vltavy, který je správcem vodárenské nádrže Švihov.

„Za významnou považuji i skutečnost, že v této lokalitě mimo úpravný vody a vodárenské nádrže byl vybudován i Vodní dům, provozovaný ČSOP Vlašim, se kterým velmi úzce spolupracujeme. Dokážeme tak ukázat v rámci osvěty zejména dětem a mladým rodinám význam ochrany životního prostředí ve vztahu k ochraně vodních zdrojů i významu vody pro zásobování obyvatel pitnou vodou,“ dodává Petr Kubala.

Z hlediska objemu vody v zásobním prostoru a množství odebírané vody je vodárenská nádrž Švihov na Želivce největší vodárenskou nádrží nejen u nás, ale i ve střední Evropě. Celkový objem nádrže představuje 309 mil. m³ a zatopená plocha činí 1 602,64 ha. Délka nádrže dosahuje téměř 40 km a obvod nádrže více jak 150 km. Na vodárenskou nádrž Švihov na Želivce se výhledově plánuje připojit mnoho dalších sídelních aglomerací, lze tedy očekávat, že průměrný odběr bude zvolna narůstat.

Kolem vodárenské nádrže jsou stanovena ochranná pásma vodního zdroje za účelem ochrany množství a jakosti povrchové vody v nádrži, ve kterých jsou omezeny určité aktivity a využívání nemovitostí, právě ve prospěch ochrany jakosti, vydatnosti a zdravotní nezávadnosti tohoto vodního zdroje. Většina omezujících opatření dopadá na území Kraje Vysočina, proto probíhá vzájemná intenzivní spolupráce se zapojením dalších subjektů jako jsou Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí, zemědělský výbor a výbor pro životní prostředí PS PČR, zemědělskými organizacemi a v neposlední řadě Senátem PČR, v rámci pracovní skupiny „Vodárenská nádrž Švihov na Želivce“, řízené a organizované hejtnanem Kraje Vysočina a generálním ředitelem Povodí Vltavy.

Po roce 1989 došlo na úpravně vody Želivka k celé řadě dostaveb a modernizací, které měly za účel zlepšit dosavadní provoz a kvalitu dodávané pitné vody. Od roku 1991 byla uvedena do provozu technologie ozonizace, v roce 2005 došlo k modernizaci a kompletnímu přebudování hlavního velínu. V následujících letech se přistoupilo k rekonstrukci vápenného hospodářství a v roce 2009 i k modernizaci původní technologie výroby ozónu.

V roce 2021 došlo k zatím největší dostavbě a modernizaci celého areálu – výstavbě nového technologického stupně sorpce na granulovaném aktivním uhlí (zkráceně GAU). Jedná se o nejvýznamnější investiční akci v novodobé historii úpravně. Aktivní uhlí vylepšuje kvalitu pitné vody včetně její chuti a pachu, ale funguje také jako významná preventivní bariéra pro případ kontaminace zdroje surové vody toxickými látkami, zejména pesticidy.

K dokončeným stavbám v roce 2021 se řadí kogenerace, která kombinuje výrobu elektrické energie a tepla a je zařazena jako prvek záložního napájení úpravně v případě blackoutu.

Zásadní stavbou, jež spěje k dokončení v roce 2022, je malá vodní elektrárna na přítoku do vodojemu Jesenice, využívající energetický potenciál dopravované vody štolovým přivaděčem Želivka.

V blízké budoucnosti čeká úpravnu rekonstrukce pískové filtrace F1, která funguje bez většího investičního zásahu od dob její výstavby v 70. letech minulého století. Předpokládaný termín zahájení stavby je v březnu 2023

„Budoucnost skupiny VODA Želivka je nejen ve výrobě kvalitní pitné vody na úpravně vody Želivka a její dodávce stávajícím spotřebitelům, ale i v rozvoji vodohospodářské infrastruktury zajišťující dodávku pitné vody do dalších spotřebišť na území ČR zasažených suchem, ale také i v rozvoji nových odvětví, zejména výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů. Využití energie z obnovitelných zdrojů zajišťuje dceřiná společnost Želivská rozvojová energetickým projektem instalace rozsáhlých fotovoltaických elektráren na střeších vodohospodářských objektů a plovoucí fotovoltaické elektrárny na usazovací nádrži Rýzmburk. Ve spolupráci se Středočeským krajem připravuje dceřiná společnost Želivská dálniční výstavbu vodovodního přivaděče podél dálnice D3 včetně přívodních řadů do přilehlých měst a obcí.

Skupina VODA Želivka dbá nejen na kvalitu a kvantitu dodávané pitné vody, ale i na šetrnost provozu vůči životnímu prostředí, proto dělá všechny kroky k tomu, aby byl proces výroby pitné vody do roku 2025 uhlíkově neutrální,“ říká Mark Rieder, předseda představenstva VODA Želivka, a.s.

"Praha má obrovské štěstí, že může využívat tak vydatný zdroj obnovitelné a kvalitní vody. Díky Želivce je pro celou Prahu zajištěn dostatek pitné vody. Přeji jí, aby nejen Pražanům, sloužila minimálně dalších padesát let,“ řekl Petr Mrkos, generální ředitel Pražských vodovodů a kanalizací, provozovatele metropolitní vodohospodářské infrastruktury.

